

care iustitia : quod iustum est : nam sicut indubitanter pro nomine Domini patientibus requiem : ita incunctanter tribulationem his qui eos tribulant repromisit.

Et vobis qui tribulamini , requiem nobiscum . Quia nobis compatimini .

In revelationem Domini Jesu de caelo cum angelis virtutis ejus . Qui venient vindicare .

In flamma ignis , dantis vindictam . Si potuit flamma Dei imperio tres pueros omnino non tangere : quare non eadem potentia aliis saevior , aliis mitior esse credatur ? Hoc contra eos propterea quod poenam conscientiae somniarunt : quia hoc illis impossibile videbatur .

His qui non noverunt Deum : & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi . Non solum qui non noverunt , sed etiam qui non obediunt Evangelii disciplinis .

Qui poenas dabunt in interitu aeternus . Poenas in eo qui patitur , non potest dici .

A facie Domini , & a gloria virtutis ejus . A iusti conceptu , sententiam damnationis accipiant .

Cum venerit glorificari in sanctis suis . Ipse in suis glorificandus est membris , quae solis splendore fulgebunt .

Et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt . Mirabuntur impii , & irrisores humilitatis , in subitatione salutis in speratae iustorum .

Quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo . Quia multi in die illo , nostro testimonio creditis .

In quo etiam oramus semper pro vobis , ut dignetur vos sua vocatione Deus noster . Ut digni inveniamini ad id quod vocati estis : quia priores invitati , non erant digni .

Et impleat omnem voluntatem bonitatis suae , & opus fidei in virtute . Ad iustitiam gratiae , & consolatione scientiae virtutum , quae opus sunt fidei .

Ut clarificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis , & vos in illo . Et ut Christi nomen in vestris actibus clarum sit , & vos in eius signis , & virtutibus gloriosi .

Secundum gratiam Dei nostri , & Domini Jesu Christi . Expetit a nobis quod possumus : ut quod non possumus , largiatur .

Caput I.

ROGAMUS autem vos fratres per adventum Domini nostri Jesu Christi . Quo vobis charius nihil esse sum certus .

Et nostrae congregationis in ipsum . Quando a quatuor ventis caeli congregabuntur electi : ut ubi fuerit corpus , illic concurrerent & Aquilae .

Ut non cito moveamini a vestro sensu , neque terreamini . Perfacilis est qui de Domini adventu contra Evangelicam sententiam commoveatur .

Neque per spiritum , neque per sermonem . Ne signa vos terreat : quasi per spiritum facta : quia & hoc Salvator ante praemonuit : nec sermo dialecticae vos seducat .

Neque per Epistolam tanquam per nos missam . Poterant & hoc diabolica excogitare versutia , sicut in multis apocryphis apparet , quae ad fidem perfidiae faciendam , Apostolorum nomine intitulantur .

Quasi insit dies Domini . Ne quis vos seducat ullo modo . Diccens : hic Christus , ecce illic .

Quoniam nisi venerit discessio primum . Nisi antichristus venerit , non veniet Christus . Quod autem discessionem hic dicit : alibi refugam appellavit . In Latinis ex emplaribus utrumque ita intelligendum est , quod nisi venerit refuga veritatis , sive sui principatus desertor , sive discessio gentium a regno Romano , sicut in Daniele per bestiae imaginem dicitur .

Et revelatus fuerit homo peccati . Diabolus scilicet .

Filius perditionis . Quia eum quasi sibi natum , servitium possidebit : qui secundum Isaiam conturbare dicitur gentes .

Qui adversatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus , aut quod colitur : ita ut in templo Dei sedeat , ostendens se tanquam sit Deus . Supra omnem potentiam : & aeternitatem se iactabit : ut sacramenta culturae , corrigere vel augere se dicat : & templum Jerusalem reficere tentabit , omnesque legis ceremonias restaurare : tantum ut veritatis Christi Evangelium solvat : quae res Judaeis eum pro Christo suscipere suadebit , in suo non Dei nomine venientem .

Non retinetis quod cum adhuc essem apud vos , haec dice-

bam vobis . Et nunc quid detineat scitis . Hoc est , quae mora est , ut non veniat .

Ut reveleatur in suo tempore . Quod tempus nondum advenit .

Nam mysterium jam operatur iniquitatis . In his qui falsis doctrinis ejus , praevium faciunt iter : quos beatus Joannes in mundum dicit exisse .

Tantum ut qui tenet nunc , teneat : donec de medio fiat . Et tunc revelabitur ille iniquus . Donec regnum quod nunc tenet , de medio auferatur , prius quam antichristus reveleetur .

Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui . Caeseli imperio vel solo .

Et destruet illustratione adventus sui . Quia sicut fulgur ubique coruscabit in mundo , solutis commotisque elementis per ignem .

Eum cuius est adventus secundum operationem satanae in omni virtute , & signis & prodigiis mendacibus : & in omni seductione iniquitatis , his qui pereunt . Sicut ante praedixit : dabunt signa , ut seducant , si fieri potest etiam electos per phantasiae simulationemque virtutum : sicut James & Mambre coram Pharaone fecerunt .

Eo quod veritatis charitatem non receperunt , ut salvi fierent . Ideo mittit illis Deus operationem erroris , ut credant mendacio . Permittit venire : nam si Deus mittit non est operatio satanae .

Ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati , sed consenserunt iniquitati . Non se propter incarnationis Christi obcuritatem excusent : divinis non credidisse virtutibus : cum homini crediderint , diabolica arte fallente .

Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis fratres dilecti a Deo . Quia charitatem recepimus veritatis : & propter hoc nos diligit Deus .

Quod elegerit nos Deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus , & in fide veritatis . Videns paratos ad credendum , sicut & alibi , recumbenti a viro Macedone revelatum est .

In qua & vocavit vos per Evangelium nostrum in acquisitionem gloriae Domini nostri Jesu Christi . Ad hoc vocati sumus , ut Christi gloriam acquiramus : Scimus enim quoniam cum apparuerit , similes ei erimus .

Itaque fratres stare . In fide veritatis immobiles .

Et tenete traditiones quas didicistis , sive per sermonem , sive per Epistolam nostram . Quando sua vult teneri , non vult extranea superaddi . Apostolica autem traditio est , quae in toto mundo praecatur : ut baptismi sacramenta .

Ipse autem Dominus noster Jesus Christus , & Deus , & Pater noster qui dilexit nos . Etiam si non meriti fuimus . Contra Arium facit , qui Deo majorem patrem putat : quia prior soleat nominari .

Et dedit consolationem aeternam , & spem bonam in gratia . Promissionem , sive spiritum consolatorem , qui Graece *paracletus* appellatur . Potest esse & spes mala in gratia .

Exhortetur corda vestra , & confirmet . Virtutibus & revelatione .

In omni opere & sermone bono . Prius opere , & postea sermone .

Caput III.

DE caetero fratres orate pro nobis . Dat humilitatis exemplum , & occasionem charitatis : ut pro alterutro audacius exoremus . Simul notandum in quibus causis orare poscat Apostolus .

Ut sermo Dei currat & clarificetur , sicut & apud vos . Currat , affluentia : magnificetur , auditorum profectu .

Et ut liberemur ab importunis & malis hominibus . Non enim omnium est fides . Non omnes credunt , ideo contradicunt .

Fidelis autem Deus est . Quia non relinquit , nisi relinquentes se .

Qui confirmabit vos & custodiet a malo . In fide , per doctrinam & gratiam .

Confidimus autem de vobis , fratres in Domino : quoniam quaecumque praecipimus , & facitis & facietis . Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei , & patientia Christi . Revelando quanta sint , quae amoris sui causa contumelias patientibus promissit .

Denunciamus autem vobis , fratres , in nomine Domini nostri Jesu Christi : ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinare , & non secundum traditionem quam acceperunt a nobis . Quia in prima lenius commonuimus : & emendare se noluerunt . Vel hoc modo , quod sancti se ab eis separant erubescant . Hujus plane loci autoritate subtrahendum est ab omni Christiano , qui non secundum Apostoli incedit praeccepta .

Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos , quoniam non inquieti fuimus inter vos : neque gratis panem manducavimus ab aliquo , sed in labore & fatigatione , nocte ac die operantes : ne quem vestrum gravaremus . Qui sumus forma credentium .

Non quasi non habuerimus potestatem . Quia dignus est operarius mercede sua .

Sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos . Ne cui occasionem avaritiae , quae fons est inquietudinis praeberemus .

Nam & cum essemus apud vos , haec denunciamus vobis . Quia praevidebamus aliquos tales esse futuros .

Quoniam si quis non vult operari . Aut sedeant quieti , aut si veri sunt Apostoli , nos sequantur : si non avaritiae , sed Dei causa ambulare se dicunt .

Nec manducet . Haec sit inquietudinis non solum poena , sed etiam emendatio .

Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete : nihil operantes . Reddit superioris sententiae causas , ad quos le-

gitime debeat pertinere : scilicet ad inquiete ambulantes , non ad quiete sedentes .

Sed curiosi agentes . Inquirentes quid in unaquaque civitate , vel provincia geratur , & domo .

His autem qui ejusmodi sunt , denunciamus & obsecramus in Domino Jesu Christo . Non ipsos post alteram correctionem definit commonere .

Ut cum silentio operantes , suum panem manducent . Non cum inquietudine alienum .

Vos autem fratres nolite deficere beneficientes . Non omnibus sed talibus dari prohibeo : ne putetis me boni operis consuetudinem amputare .

Quod si quis non obederit verbo nostro , per Epistolam hunc notate : & non commisceamini cum illo . Si quis tertio noluerit emendari .

Ut confundatur . Non ut penitus abscondatur .

Et nolite quasi inimicum existimare , sed corripite ut fratrem . Corripite , ut emendetur : & nolite abscondere , ut desperet . Ager curandus est , non necandus : ne in apostasiam inquietudo vertatur .

Ipse autem Deus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco . Dominus sit cum omnibus vobis . Salutatio mea manu Pauli , quod est signum in omni Epistola , ita scribo : Gratia Domini nostri Jesu Christi , cum omnibus vobis : Amen . His verbis omnes Epistolas subscribat , excepta Galatarum , quam ex integro manu propria perscripsit : ut post eam nec sibi , nec angelo crederetur .

Explicit Commentarius in secundam Epistolam ad Thessalonicenses.

COMMENTARIUM IN PRIMAM EPISTOLAM AD TIMOTHEUM

Caput I.

PAULUS Apostolus Jesu Christi . Autoritas & nominis & officii praenotatur , propter eos quibus erat responsum .

Secundum imperium Dei Salvatoris nostri , & Christi Jesu spei nostrae . Non secundum meam praesumptionem : simul & patris , & filii unum imperium demonstratur .

Timotheo dilecto filio in fide . Non in carne .

Gratia & misericordia : & pax a Deo Patre & Christo Jesu Domino nostro . Gratis misericordiam consecuti , reconciliati sumus Deo .

Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi , cum irem in Macedoniam : ut denunciare quibusdam , ne aliter docerent . Quibus in actibus praedixerat intraturos lupos qui gregi non parcerent .

Neque intenderent fabulis . Quas Deuteroseis appellant . Unde in Evangelio , docentes doctrinas hominum condemnantur .

Et genealogis interminatis . Generationibus antiquorum : in quibus sibi summam scientiam vendicant , si omnes ab initio generationes enumerent .

Quae quaestiones praesant magis quam adificationem Dei , quae est in fide . Tam veteres contrarietates , quam generationum sollicitudines superfluas .

Finis autem praecepti est charitas de corde puro . Charitas Dei & proximi , in qua tota lex pendet , & Propheta : haec si de corde puro sit , difficile delinquere poterimus .

Et conscientia bona . Ut conscientia tua testimonium perhibeat veritati .

Et fide non ficta . Fides enim ficta est , quae solo ore promittitur , & actu negatur .

A quibus quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium , volentes esse legis doctores : non intelligentes , ne-

que quae loquuntur , neque de quibus affirmant . In fine stultitiae est , non intellecta , de magis non intellectata velle firmare .

Scimus autem quia bona est lex . Ut a Deo promulgata est . pro qualitate temporis : sicut alibi lex sancta est appellata .

Si quis ea legitime utatur . Si quis sciat quibus , quare , quamdiu habenda sit data .

Scientes hoc , quia lex iusto non est postea . Ergo Christianis non opus est , qui sunt iustificati per Christum : qui didicerunt etiam occasiones fugere delictorum : nam ut quid dicitur : Non occides : quibus irasci non permittitur .

Sed iniustus & non subditis , impiis & peccatoribus , coelestis & contaminatis , patricidis , matricidis , & homicidis , fornicariis , masculorum concubitoribus , plagariis , mendacibus & perjuris . Illis omnibus data est : quos abjectis criminibus nititur revocare .

Et si quid aliud sane doctrine adversatur , quae est secundum Evangelium . Sunt ergo doctrinae non sanae : contra quas etiam data lex est , quae contrariae sunt caelestibus institutis .

Quid ergo ibi quaerunt , quod hic non habent ? simul & legem Evangelii concordare demonstrat .

Gloria beati Dei . Per quam glorificatur Deus .

Quod creditum est mihi . Ne dicerent adversarii : quis erat ille , cui Evangelium crederetur , ait :

Gratias ago ei qui me confortavit in Christo Jesu Domino nostro . Cum essem inutilis & infirmus .

Quia fidelem me existimavit ponere in ministerio . Qui prius blasphemus fui , & persecutor , & contumeliosus . Iustus in primordio accusator sui est : ut statim cum caeperit , adversarius confundatur .

Sed misericordiam Dei consecutus sum : quia ignorans feci . Levius esse peccatum ignorantiae demonstratur .

In incredulitate . Quia non credens , intelligere non valebam .